

KAELO GO SETŠHABA

national treasury
Department:
National Treasury
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

TEKANYETSOKABO KE ENG?

Tihakole o mongwe le o mongwe Letona la Matlotlo le rebola Tekanyetsokabo ya setšhaba mo a begang lenaneo la puso la go dirisa madi, lekgetho le kadimo ya madi mo dingwangeng tse tharo tse di latelang. Tekanyetsokabo e tlhosa mokgwa o madi a puso a tlileng go arogangwa ka teng mo mafapheng a bosetšhaba, diporofinsi le dipusoselegae.

DITENG

1. Molaetsa wa letona
2. Go nonotsha tshepo, ikomoni le gotlhama tiro
3. Itokafatso ya tiriso ya madi ya diporojeke tsa ditlamelô tsa lefatshe

1. Karabelo ya komello
2. Thutogodimo ya mahala go baithuti
3. Madi a tswa kae gape a tlele go dirisiwa jang ka 2018/19

1. Lekgetho la badiri
2. Tekanyetso tsa lekgetho
3. Lekgetho la leokwane
4. Tlathoso ya lekgetho la motsoko le bojwala

TEKANYETSO KABO E BAAKANYWA JANG?

- 1 Ditaelo di romelwa go mafapha mabapi le tshedimisetso ya tekanyetsokabo
- 2 Mafapha a beela pele mananeo a a botlhokwa, maano a a supang tiriso ya madi le maikemisetso a go tswelletsa ditirelo tsa setšhaba
- 3 Megopolo ya tekanyetsokabo e romelwa kwa lefapheng la matlotlo gore e sekasekiwe ka kelotlhoko
- 4 Komiti ya batsamaise-bagolwane e akanyetsa dikabo tsa tekanyetsokabo ka keletlhoko
- 5 Komiti e e dira dipuelelo kwa komiting ya Matona a tekanyetsokabo
- 6 Lekwalo la tekanyetsokabo ya selekanyo se se fa gare (MTBPS) letshwaela tekanyetsokabo e e tla solofelwang
- 7 Lwa bofelo tshwetso ya dikabo e tsewa kwa kobotlong
- 8 Makwalo a tekanyetsokabo a baakwanywa
- 9 Tekanyetsokabo ya naga e ya itsise
- 10 Palamente e akanyetsa le go amogela tekanyetsokabo
- 11 Morago ga seo tekanyetsokabo e romelwa kwa Moeteledipele wa setšhaba go e baya monwana gore e nne mo molaong

GO BUSETSA MANNONG GA MADI A SETSHABA MO TSELENG E E TSWELEDISANG

Esetse e le lobaka, puso ya Aferika Borwa e ntse e dirisa madi a a fetang a e ka kgonang go a dirisa go reka, ka ntlha ya seo sekoloto sa setšhaba se tlatlhogela kwa godimo.

Ka ntlha ya tshepo e e kwa tlase mo dikgwebong le go ya tlase ga dipeeletso tsa ba ba sa direleng puso ikonomi e ntse e gola ka bonya. Ka nako ya lekwalo la selekanyetso sa tekanyetsokabo ya fa gare ga ngwaga (MTBPS), puso e ne ya rebolola ponelopele ya sekoloto e e sa kgatlhiseng. Tekanyetsokabo ya 2018 e tlele go itsese mokgwa wa go aga tshepo ya dipelêtsô le go baya madi a setšhaba mo sêêmong se tswêledisang sentle.

Aferika Borwa e na le tshono ya go aga mo ditlhomamisong tsa kgolo e e bonagetseng mo dikgweding tse tsa jaanong. Ikonomi e dirile botoka ka bonako go fetisa tsholofelo, go leng jalo kgolo ya ikonomi e

akanyetswa go peresente e le 1 ka ngwaga wa 2017, diperesente di le 1.5 ka 2018 le diperesente di le 2.1 ka 2020. Kgolo e ya ikonomi e amogelesegile, mme e sa ntse e le bonya thata go arabela botlhokatiro le lehuma. Seo se thatafatsa maitlhomamo a puso go bona maikaêlêlô a mantle a madi a setšhaba.

Megopolo ya tekanyetsokabo ya kônôkônô e akaretsa go nonotsha madi a setšhaba ka go godisa tefo ya matlotlo, go fokotsa ditheko le go fetola mananeo go ya ka botlhokwa. Puso e tlele go tlatlhosa tuelo ya

lekgetho ka dibilione di le 36 tsa diranta ka go tlatlhosa tuelo ya lekgetho la dithoto ka peresente e le 1.0 gore le nne diperesente di le 15, e bile gape e dire diphetogonyana tsa makgetho a mangwe. Tlathoso ya lekgetho e akanyeditswe go nna le ditlamorago tse diphatsanyana mo kgolong ya ikonomi mo nakong e re e lebileng. Theko ya dithoto e tla fokotsiwa mo mananeong a mangwe, le go bêêla pele mananeo a a botlhokwa, jaaka thutogodimo ya mahala mo dingwangeng tse tharo tse di latelang.

Ntswa go le jalo, puso e santse e

tlhoka go adima dibilione di le 191 tsa diranta ka ngwaga wa 2018/19. Le gale ponelopele ya sekoloto sa naga ga jaana se mo maemong a a tswelletseng go itekanela. Tekanyetsokabo e e tswelletseng go itekanela ke tsela e ntle ya go busetsa ikonomi gape mo tseleng, ebile le go bona kgolo ka bonako.

Go tlaletsa, puso e tlele go dira ka thata go falotsa megopolo le dikakanyo tse dibotlhokwa tsa puso le go tokafatsa tiragatso tsa dikhamphani tsa Puso (SOCs), se ke tsela e e botlhokwa ya go tshegetsatsa kgolo ya ikonomi.

Le fa maemo a ikonomi a tokafetse, ditekeletso di santse di le masisi. Kgonagalo ya gore puso e kgobokanye letseno le le kwa tlase ga thulaganyo ya tiriso ya madi, kgolo e e kwa tlase ya ikonomi le koafatso e e tseneletseng kwa dikhamphani tsa Puso tse di mmalwa, e santse ele kgang e e sa jeseng diwelang ■

Tekanyetsokabo e e tswelletseng go itekanela ke tsela e ntle ya go busetsa ikonomi gape mo tseleng, ebile le go bona kgolo ka bonako.

KARABELO YA KOMELELO YA TSHOGANYETSO

Diporofense dingwe tsa Aferika borwa go akaratsa Kapabophirima le dikarolo dingwe tsa Kapabotlhaba di bone maitemogêlô a a tseletseng a komelelo.

Puso e arabela setlha-sekhutshwane sa dikgwetlho tsa go netefatse gore nêeletsano ya metsi e e sa emisiweng le setlha-seleele sa tlhokego ya go aga go bapalêla ditsatlhôlegô tsa tsamaiso ya metsi ka bobedi. Kaetlha-sekhutshwane,

thibelo ya tiriso ya metsi e setse e tseletswe mo tseleng, mme kwa Kapabophirima e tseletswe mo tirisong ka botlhokwa. Tekanyetsokabo ya 2018 e beela nakwana kabela ya madi ka 2018/19 gore a diresetswe tlhagiso e e masisi ya setlha-seleele ya leanô la tirô ya go oketsa neeletsano ya metsi. Puso e ikemiseditse go tsamaisa sentle neeletsano e e leng teng go nnetefatsa gore ditlhokego tsa nnete mororo ba ntse ba tsenya mo tirisong leano la setlha-seleele go babalêla ditsatlhôlegô.

THUTOGODIMO YA MAHALA GO BAITHUTI BA DIKOBODIKHUTSWANE LE BADIRI BA LETSENO LE LE KWA TLASE

Sedimonthole wa ngwaga wa 2017, Moporesidente wa maloba wa naga Zuma o itsesitse setšhaba gore puso e tla neela ka thutogodimo le ikatiso ya mahala go baithuti ba ba tswang kwa malapeng a a amogelang kwa tlase ga makgolo a le R350 000 ka ngwaga.

Tlaleletso ya madi a a kana ka dibilione di le 57 tsa diranta a abetswe go duelela tsamaiso mo dingwageng tse tharo tse di latelang. Se se tla akaretsa madi a go duelela madirelo a diyunibesithi a gore ditlhwatlhwa di ye kwa tlase, le go duelela tlhatlhosho ya lefela ya dituelelo tsa baithuti baba tswang ko malapeng a a bonang letseno la mo gareng ga makgolo a le R350 000 le R600 000.

NSFAS e tla neelana ka dibasari go baithuti ba diyunibesithi ba ba iseng ba tseye digarata le go baithuti ba tsa ikatiso le dikolo tsa dithuto tse dikgolwane (TVET), bao ba tswang ko malapeng a amogelang letseno la kwa tlase ga makgolo a le R350 000. Dibasari tseo di tla akaretsa tlhwatlhwa e e feletseng ya thuto, e leng tuelo ya

dithuto, makwalo a dithuto le go duelela madirelo a ditlhwatlhwa tse di kwa tlase tsa dijo, marobalo le/kgotsa madi a itshetso a dinamelwa. Mo ngwageng wa ntlha wa tsamaiso e ntša (2018), basari e e tla duelela fela baithuti ba ba leng mo ngwageng wa ntlha wa dithuto. Mo ngwageng wa 2019 tsamaiso e e tla duelela baithuti ba ba leng mo ngwageng wa ntlha le ngwaga wa bobedi wa dithuto. Bontlha jwa tumalanô ya basari ya setšhaba bo rulagantswe ke ba Lefapha la dithutogodimo le Ikatiso.

NSFAS e tla fetolela madi a kadimo go dibasari go baithuti ba diyubesithi ba ba boeelang ba NSFAS (bao ba tswang ko malapeng a a bonang letseno le le kwa tlase ga makgolo a le R122 000 ka ngwaga) bao ba leng mo ngwageng wa bobedi, wa boraro kgotsa wa bone mo ngwageng wa 2018; ka fa tlase ga maemo a a tshwanang le fa ba neelwa tshegetso ya madi. Ba ba leng kwa di TVET bone, seo ga se ba ma ka gonne ba ne ba ntse ba neelwa dibasari tsa NSFAS e seng kadimo ya madi.

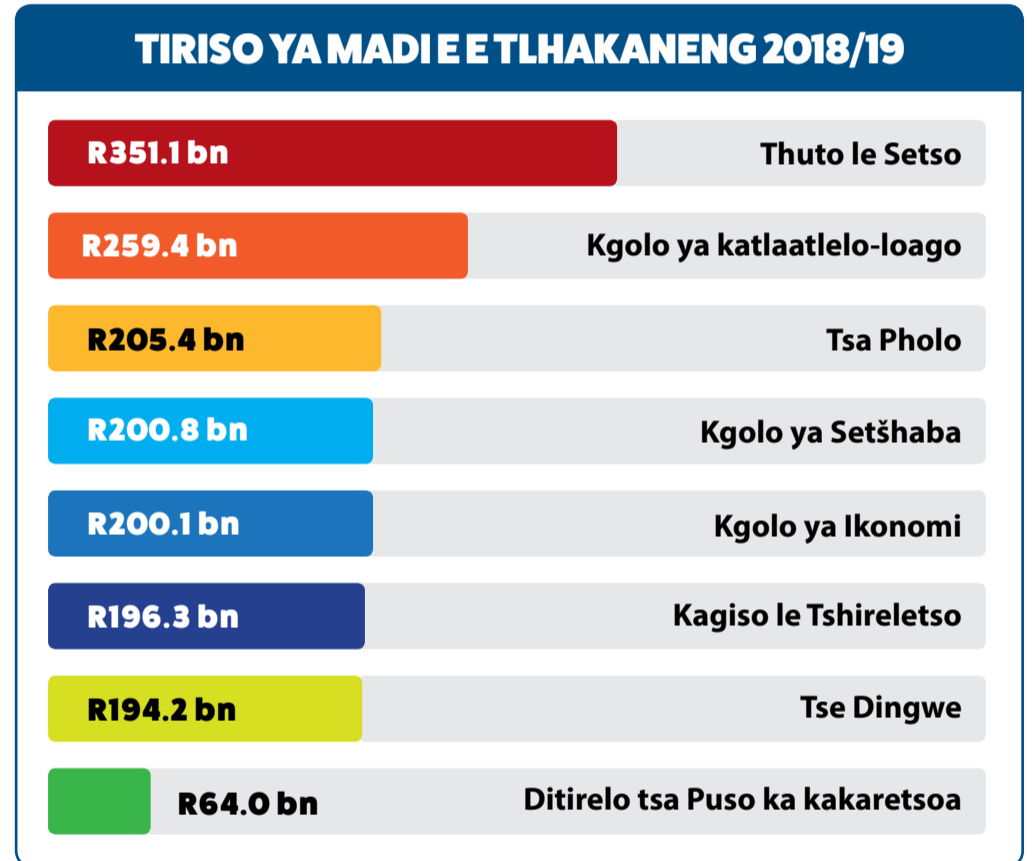
MADI A TSWA KAE GAPE A TLILE GO DIRISIWA JANG KA 2018/19

Madi a puso e a dirisetsang ditheko a tswa kwa letsenong le dituelo tsa lekgetho.

Mogopolo wa puso ke go oketsa kgobokanyo ya letseno la setšhaba bogolo thata ka go oketsa VAT le makgetho a mang.

Ka jalo, go solofetswe kgobokanyo ya ditirilione di le R1.345 ka ngwaga wa 2018/19. Ka gonne letseno la setšhaba ga le ne le lekana go duelela tlhwatlhwa ya ditheko, puso e tla tshwanela ke go adima dibilione di le R191 ka ngwaga wa 2018/19 ■

TSA LEKGETHO (R BILIONE)	2018/19	%
LEKGETHO LA LETSENO LA BADIRI	505.8	37.6
LEKGETHO LA LETSENO LA DIKGWEBO	348.1	2.59
LEKGETHO LA DITHOTO	231.2	17.2
LEKGETHO MO DITHOTONG TSE DI TSENANG MO NAGENG	84.8	6.3
LEKGETHO LA LEOKWANE	77.5	5.8
MAKGETHO A MANG	97.4	7.2
GOTLHE	1 345.0	100

TLAMÊLO YA TSHEGETSO YA KATLAATLELO-LOAGO GO BADIKOBODIKHUTSWANE

Ka ngwaga wa 2020, madi a katlaatlelo-loago a tla fitlhelela dimilione di le **18.1 tsa maAferika borwa**. Mo tekanyetsokabong ya 2018, puso e tla oketsa tlhwatlhwa ya madi a katlaatlelo-loago go fetisa mo dingwageng tse di fetileng, maitlhommo e le go phumula badikobo dikhutswane dikeledi ka ntlha ya

go lekalekaganyetsa tlhatlhosho ya lekgetho la dithoto. Se se kaya gore ka 2018/19, madi a go tlamela bana a tla tlhatlhoga ka diranta di le R25 ka kgwedi, fa madi a go tlamela bana ba ba senang batsadi a tla tlhatlhoga ka diranta di le R40. Phenshene ya batsofe yone e tla tlhatlhoga ka diranta di le 95 ka ngwaga wa 2018/19 ■

	2017/18	2018/19
PHENSHENE YA BATSOFE	R1 600	R1 695
PHENSHENE YA BATSOFE BA KWA GODIMO GA 75	R1 620	R1 715
MADI A GO TLAMELA MASOLE A MALOBA	R1 620	R1 715
MADI A GO TLAMELA BA BA SA ITEKANELANG	R1 600	R1 695
MADI A GO TLAMELA BANA BA BA SENANG BATSADI	R920	R960
MADI A GO THUSA BAO BA IKAEGILENG GO PUSO	R1 600	R1 695
MADI A GO TLAMELA BANA	R380	R405

